

Na podlagi 13. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/2008 in 123/2008) - v nadaljevanju ZVKD-1, 19. člena Statuta Občine Brežice (Uradni list RS, št. 10/09) ter Strokovnih osnov za razglasitev dveh cerkva v župniji Cerklje ob Krki, Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območne enote Novo mesto št. BR-13/2009-RP, izdelanih v mesecu marcu 2009, je Občinski svet Občine Brežice na svoji 21. redni seji, dne 27.07.2009, sprejel

ODLOK
o razglasitvi Cerkve sv. Mohorja in Fortunata v Cerkljah ob Krki za kulturni spomenik lokalnega pomena

1.

Z namenom, da se ohranijo zgodovinske, kulturne, umetnostno-arhitekturne, zgodovinske in estetske vrednote ter zagotovi nadaljnji obstoj, se za kulturni spomenik lokalnega pomena z lastnostmi umetnostno arhitekturnega spomenika in zgodovinskega spomenika razglasi enoto dediščine:

Cerklje ob Krki – Cerkev sv. Mohorja in Fortunata (EŠD 1711).

Spomenik stoji na parcelni številki 6068, k.o. Krška vas.

Stavba stoji na manjši vzpetini, gomili, sredi naselja in je pravilno orientirana proti vzhodu. V virih se prvič omenja leta 1581. Gre za enotno zidano cerkev iz začetka 16. stoletja, ko so jo tudi slikarsko okrasili. Kasneje, najverjetneje v 17. stoletju, je doživela nekaj predelav, zlasti ladijski del, ob koncu 18. stoletja ali v začetku 19. stoletja pa so cerkev podaljšali in v osi ladje zgradili zvonik s pevsko emporo. Leta 1980 je bila cerkev delno obnovljena.

Stavbo sestavljajo kratek enopolni prezbiterij z zvezdasto-rombasto obočno shemo, ravnostropna ladja in zahodni sklop z zvonikom in pevsko emporo. Zunanjščino zaznamujejo zlasti prezbiterij s tremi šilastimi okni, od katerih sta stranska ohranila še prvotna krogovičja. Členitev ladijskega dela je nekoliko bolj izrazita le na zahodni strani, kjer štirje naslikani pilastri členijo preprosto steno, ki se zgoraj nadaljuje v zvonik, vključenim v zahodni sklop. V prezbiteriju obočna rebra slonijo na geometričnih konzolah (dve s ščitkom), sklepnike pa krasijo sklepniki v obliki rozet, ščitnikov, na temenu pa v obliki zavetnikov cerkve. Na enem ščitku opazimo mojstrski znak graditelja. Prezbiterij in ladjo ločuje šilast slavolok. Ladjo, krito z lesenim in ometanim stropom, osvetljujejo štiri sekundarno predelana okna.

Cerkev je bila tekom stoletij večkrat slikarsko okrašena. Najstarejša plast iz zgodnjega 16. stoletja se je fragmentarno ohranila na severni steni prezbiterija, kjer so se od nekdanjih celopostavnih podob apostolov pod arkadnimi loki ohranili le tri dopasne: razpoznavna sta sv. Filip in sv. Jakob mlajši na ladijski strani slavoloka, kjer sta nadomeščala stranska oltarja. Na levi strani sta upodobljena sv. Barbara in še ena svetnica, mogoče, sv. Marjeta, kateri je bil po Valvasorju posvečen stranski oltar, na desni pa sv. Jurij v boju z zmajem. Druga plast iz druge polovice 17. stoletja krasijo le čelno stran glavne oltarne menze, kjer sta upodobljena Sv. Mohor in Fortunat. Najmlajša poslikava iz prve polovice 18. stoletja pa znotraj štukaturnega okvirja krasijo osrednji del stropa v ladji predstavlja Marijino kronanje. Od oltarne opreme je omembe vreden glavni oltar, ki je sicer novejše delo, a ga krasijo kipi, ki izvirajo še iz starega oltarja iz druge polovice 17. stoletja: upodobljeni so sv. Mohor in Fortunat, evangelist Marko, nek mučenec in dva angela. Stranska oltarja sta mlajša, verjetno iz prve polovice 18. stoletja. Levi je posvečen sv. Barbari, zgoraj pa vidimo še kip sv. Marjete. Desni je posvečen sv. Juriju, vidimo pa še sv. Lenarta in dva angela. Od ostale opreme so omembe vredni še kip vstalega Kristusa na ograji pevskega kora, ki časovno sodi h kipom glavnega oltarja, nekaj pozno-baročnih klopi in pozno-baročni kip Križanega pod zvonikom.

2.

Opis objekta, ki utemeljuje razglasitev za spomenik lokalnega pomena:

Stavba predstavlja enega redkih prič gotskega stavbarstva na tem območju, istočasno pa enega najbolj vzhodnih primerov vplivov osrednjeslovenske gotske arhitekture. Na osnovi obočnega sistema in stavbnih členov je mogoče gradnjo tudi delavniško opredeliti. Gre za delo t.i. Mojstra šentruperškega ladijskega oboka, ki je poleg ladje v Šentrupertu leta 1497 obokal tudi ladjo župnijske cerkve sv. Janeza Krstnika na Mirni leta 1498 in ladjo župnijske cerkve v Cerknici na Notranjskem, ki pa jo je potrebno časovno postaviti šele v dvajseta leta 16. stoletja. Mojster je pri oblikovanju cerkvenega prostora oziroma posameznih stavbnih členov izhajal iz tradicije dvoranskih cerkva na Gorenjskem in njenega nasledstva. Zvezdasti obočni sistemi, okrašeni s polnoplastičnimi figuralnimi sklepniki so namreč postali standard pri oblikovanju notranjščin sakralnih objektov v osrednji in zahodni Sloveniji od dokončanja župnijske cerkve v Kranju po letu 1452 pa vse do sredine 16. stoletja. Cerkev odlikujejo tudi ostanki fresk iz časa gradnje cerkve. Poslikava sicer ni visoke kakovosti, vendar lepo ponazarja stilne tokove, ki so zaznamovali to likovno dejavnost v zgodnjem 16. stoletju na Dolenjskem. Risba figur in njihovo ozadje, dekorirano s šabloniziranimi tekstilnimi vzorci kaže, da gre za domačega slikarja, izšolanega v širšem krogu t.i. hrvaških slikarjev in t.i. Podpeškega mojstra, katerega slikarstvo je zaznamovalo geografski prostor okoli Mirnske doline (Šentrupert, Mirna), dolino reke Save (Čelovnik) in Kozjanskega (Stare svete gore).

Cerkev ima zaradi kulturnih, umetnostno-arhitekturnih, zgodovinskih in drugih lastnosti poseben pomen, zato jo je potrebno razglasiti za kulturni spomenik lokalnega pomena z lastnostmi umetnostno-arhitekturnega spomenika in zgodovinskega spomenika.

3.

Varovano območje kulturnega spomenika obsega parcelo številka 6068, k.o. Cerklje ob Krki, ki je vrisana na kopiji katastrskega načrta v merilu 1 : 1000, le-ta je sestavni del tega Odloka. Vplivno območje spomenika bo skupaj z varstvenim režimom vplivnega območja, v primeru, če bo izkazano, da je to zaradi zagotavljanja prostorske celovitosti spomenika potrebno, določeno z dopolnitvijo k temu odloku.

4.

Varovano območje kulturnega spomenika, definirano v prejšnjem členu, se varuje kot celota, za varovanje spomenika pa velja režim, ki ohranja spomenik v njegovi avtentični pričevalnosti. Za vsako spremembo funkcije kulturnega spomenika ali njegovega dela in za vsak poseg v spomenik, njegove dele ali zemljišče je potrebno predhodno pisno soglasje Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Spomenik se varuje v skladu z določili ZVKD-1 in se v skladu z 9. členom tega zakona vpiše v Register nepremične kulturne dediščine.

Varstveni režim za varovano območje določa:

- trajno varovanje in ohranitev kulturnih, arhitekturnih, likovnih in zgodovinskih vrednot spomenika v celoti, v njihovi izvornosti in neokrnjenosti ter varovanje vseh vedut na objekt;
- prepoved predelav vseh sestavnih delov in likovnih prvin objekta, ki so ovrednotene kot del spomenika, razvidnih iz opisa;

- podrejanje vsake rabe in vseh posegov v objektu ohranjanju in vzdrževanju varovanih spomeniških lastnosti ali rekonstrukciji najbolj kvalitetne historične podobe spomenika,
- prepoved vseh predelav zaščitenih gabaritov, tlorisov in drugih značilnih stilnih elementov spomenika;
- prepoved vseh posegov v arheološke plasti spomenika razen pooblaščenim osebam, s predhodnim pisnim soglasjem Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije;
- znotraj varovanega območja spomenika je prepovedano postavljanje objektov trajnega in začasnega značaja, vključno z nosilci reklam, anten in ostalih naprav, razen v primerih, ki jih na podlagi kulturnovarstvenih pogojev s kulturnovarstvenim soglasjem odobri Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije;
- omogočanje predstavitve celote in posameznih zaščitenih elementov in dostopnost javnosti v meri, ki ne ogroža varovanje spomenika in njegovih spomeniških kvalitet;
- omogočanje znanstvenoraziskovalnega in učno-demografskega dela, ki omogočajo boljše poznavanje spomenika in povečanje njegove pričevalnosti;
- za vsako spremembo funkcije kulturnega spomenika ali njegovega dela in za vsak poseg v spomenik in njegove dele ali vplivno območje je v skladu z 28., 29. in 30. členom ZVKD-1 potrebno pridobiti predhodne kulturnovarstvene pogoje in kulturnovarstveno soglasje Zavoda za varstvo kulturne dediščine.

5.

Po predhodnem soglasju Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije je mogoče na spomeniku izvajati prenovitvena oziroma sanacijska dela, restavratorske posege in dela vzdrževalnega značaja v dobrobiti ohranjanja obstoječih kvalitet in njihovih dopolnitev, ki se natančneje definirajo v konservatorskem programu, ki jih izdelata Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Vsi posegi se izvajajo v skladu z obstoječimi pravnimi predpisi ter smernicami, pogoji in soglasjem pristojne območne enote zavoda za varstvo kulturne dediščine.

6.

ZVKD-1 določa podrobnejše pogoje za raziskovanje, načine vzdrževanja, pogoje za posege, fizično zavarovanje, pravni promet, način upravljanja in rabe spomenika, dostopnost spomenika za javnost in časovne okvire dostopnosti, posamezne druge ukrepe in prepovedi za učinkovito varstvo spomenika.

Varstveni režim lahko omejuje lastninsko pravico le v obsegu, ki je nujen za izvajanje varstva spomenika.

Varovano območje se vriše na karto načrta parcel Geodetske uprave RS.

7.

Upravljanje spomenika izvaja lastnik nepremičnin, ki so razglašene kot kulturni spomenik lokalnega pomena. Upravljanje izvaja upravljalec ob strokovni pomoči zavoda, ki je izdal strokovne podlage za razglasitev spomenika.

8.

Pristojni organ mora v 30 dneh po uveljavitvi tega odloka na podlagi tretjega odstavka 13. člena ZVKD-1 predlagati zaznambo nepremičnega spomenika v zemljiški knjigi.

9.

Nadzor nad izvajanjem tega odloka opravlja inšpektor, pristojen za dediščino.

10.

Ta odlok začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Številka: 620-2/2009
Datum: 07.07.2009

Občina Brežice
Župan
Ivan Molan